

Ajánlás

Az egykori Külső-Szolnok, 1876 óta pedig Jász-Nagykun-Szolnok megye déli részén fekvő Csépa község sajátos színtartó a térség, a Kunszentmártoni járás településeinek sorában. A Dél-Tiszazug települései között, a református községek körében – Szelevénnel együtt – többségében katolikus vallású. A mindig meglévő csekély számú (kb. 5%) evangélikus vallású lakosság nem szaporodott, népességtöbblete a vallásilag vegyes házasságok révén rendszeresen a katolikus egyházban kötött ki.

Csépa kismemesi község volt, aminek előnyeit egészen a feudális előjogok eltörléséig (1848) élvezte. Ezt követően azonban viszonylag gyorsan túlnépesedett és relatíve elszegényedett. A nemesi közbirtokosság tagjai voltak mind a római katolikusok, mind pedig az evangélikusok. A 20. században voltak jobb és nehezebb időszakai, az 1990-es rendszerváltozás után azonban folytatódott a térszerítés miatt elindult elvándorlás, ennek következtében a helyi társadalom elöregedése és lecsúszása.

A nemesi mentalitás egészen a 19. század végéig jól érzékelhető lehetett. Attól kezdve azonban jelentőségét veszítve kikopott a helyiek tudatából, a 20. század második felére már nem képezte részét a helyi azonosságtudatnak.

A kistérség települései közül Csépa történetéről, népi kultúrájáról tudjuk a legtöbbet, hiszen az 1870-es évektől kezdve folyamatosan jelennek meg kisebb-nagyobb írások, majd a 20. század második felében könyvek is a községről. A település kutatásának történetét 1982-ben összefoglaltam.¹ A könyvek sorát Botka János: *Egy tiszazugi falu, Csépa története* című munkája nyitotta meg 1977-ben.² Ebben elsődleges történeti (levéltári) forrásfeltárással alapozva írta meg a település történetét a középkortól kezdve egészen az 1970-es évekig. A forrásadottságok miatt természetesen legrészletesebb a község 18-19. századi leírása. Rövid egyháztörténeti áttekintésben kitért mind a római katolikus, mind az evangélikus, mind a református felekezetre, népszámlálási adatokra hivatkozva közzétette száz év (1851-1960) vallási statisztikáját és felsorolta a katolikus és evangélikus lelképászorokat is a 19-20. századból.³ A szűkebb értelemben vett egyháztörténet, a plébánia részletesebb adataival, hiányzik a könyvből. Botka János munkájára is alapozva, az 1970-1980-as évek fordulóján egy munkaközösség összetett történeti, antropológiai, néprajzi, nyelvészeti, népzenei, folklorisztikai kutatást

---

1 Barna 1982. 568-569.

2 Botka 1977.

3 Botka 1977 225-228.

végzett Csépan. Ennek eredményeit – egy tágabb Alföldkutatás és a palóckutatás szemléleti keretei közé illesztve – kétkötetes tanulmánykötetben tette közzé.⁴ Bár e műben több tanulmány érinti a vallási kultúrát, a kimerítő plébániatörténet ebből is hiányzik. Néhány évtizedes várakozás után 2011-ben tette közzé a szolnoki Damjanich Múzeum Szállási Sándornak a Tiszazuagról 1935-ben írott szociográfiáját, amely természetesen elsősorban a korabeli, 1930-as évekbeli állapotokat írja le, röviden tér ki csak a települések történetére, s ezen belül csupán utal bizonyos, témájának megfelelő egyháztörténeti adatokra.⁵ Csépa kapcsán hangsúlyozta a katolikus vallás dominanciáját és a község nemesi voltát. Érdekes következtetést vont le ebből: „[...] a csépaiak a környék legtolvajabb népe, és nemcsak azért, mert az ingoványok jó rejtkehelyet biztosítottak, hanem főleg azért [...] mert] a nemesi portákra nem hatolhattak be a zsandárok”.⁶ Hasonló erős megállapítások olvashatók a most közzétett kötet lapjairól is, különösen a 18. századra és a 19. század első felére vonatkozóan. Egy korszakra, amikor a lakosok nyilvánvalóan visszaéltek nemesi kiváltságaikkal, s ezt éreztették papjaikkal is. Ez az attitűd egyházukhoz, vallásukhoz csak a 19. század végétől változott meg folyamatosan, s lett Csépa a 20. század első évtizedeire a térség egyik jellemzően vallásos, római katolikus települése.

A község vallási életét tehát ebből, Szállási Sándor könyvéből sem ismerjük meg, pedig éppen az 1920-1930-as években jelentős változások zajlottak a térségben: ekkor telepedtek le a bencés oblaták Berecz Skolasztika vezetésével Csépan is és a kistérségben is, évekre kiható, esetenként maig észlelhető nyomokat hagyva a vallási életen. Róluk bencés rendtörténeti kötetek jelentek meg.⁷ Ezekben természetesen már sokkal többet olvashatunk Csépa vallásos mindennapjairól is, ám plébániatörténeti adat kevés van bennük. A mindennapok vallásos életéről, a katolikus iskoláról, óvodáról és a Szent Benedek Leányai Kongregáció csépai történetéről nemrég Csetényi Mihályné írt adatgazdag könyvet.⁸ Ennek szerkesztői munkálatai során merült fel, hogy milyen hasznos volna, ha az évszázadokon át íródott plébániatörténet, háztörténet (historia domus) adatai elérhetőek lennének. Nemcsak azért, mert a latin nyelv értése manapság már kezd ritkaságszámba menni, hanem az egyházi levéltárak bonyolultabb kutathatósági körülményei miatt is.

Így jutottam el Fekete János jakabszállási plébános úrhoz, aki 1969-1972 között plébániai kormányzója volt Csépanak és működése alatt, 1970-ben

---

4 Barna 1982.

5 Szállási 2011.

6 Szállási 2011. 203.

7 Radó 1945., Reichardt 2002.

8 Csetényi 2014

megírta a csépai plébánia vázlatos történetét.⁹ Helyi forrásként kizárólag a *historia domus* használta, csupán alkalmanként fordult más forrásokhoz. Ezt a vázlatos plébániatörténete tartja most kezében az Olvasó. Különösen a helytörténet kutatói lehetnek hálásak Fekete Jánosnak, mert számos latin nyelvű bejegyzést magyarra fordított, és ezáltal mindenki számára közelebbi és elérhetővé tett. Utószavában maga írja, hogy nem akart részletes és teljes plébániatörténetet írni, hiszen ahhoz a teljes plébániai levéltárat fel kellett volna dolgoznia, míg ő maga csupán az egyik, ám legfontosabb forrást használta. Múlhatatlan érdeme még ennek a könyvnek a gazdag fényképanyag az egykori templomról, papokról, háztörténeti bejegyzésekről, oklevelekről, régi térképekről. Ezek mind fontos forrásaink lehetnek szintén.

A könyv kiadása segítheti a csépai helytörténeti kutatást, ugyanakkor követendő példát állít a falusi plébánosok elé is: a mindennapok lelképásztori munkája mellett érdemes foglalkozni az adott plébánia történetével is, mint ahogyan Fekete János plébános úr tette. Ezzel hálára kötelezte nemcsak Csépa lakóit, hanem a helytörténetírás művelőit is!

Barna Gábor

Irodalom

BARNA Gábor

1982 Csépa – egy alföldi palóc kirajzás népeletéről. (Összegezés) In: Barna Gábor (szerk.) *Csépa. Tanulmányok egy alföldi palóc kirajzás népeletéből I-II.* Eger-Szolnok, 565-625.

BOTKA János

1977 *Egy tiszazugi falu*, Csépa története. Levéltári Füzetek 3. Szolnok.

CSETÉNYI Mihályné

2014 *Mozaikok Csépa történetéből.* Csépa.

RADÓ Polikárp OSB

1945 *Tiszazugi történet.* Szent István Társulat, Budapest.

REICHARDT Aba OSB

2002 *Akit a csillag hívott.* Berecz Skolasztika 1898-1932. Tiszaalpár.

SZÁLLÁSI Sándor

2011 *Tiszazug szociográfiája.* Damjanich Múzeum, Szolnok.

---

⁹ A kézirat munkája eredeti címe: *A csépai plébánia története. A Historia Domus és a plébániai iratok alapján összeállította: Fekete János adminisztrátor.* Csépa, 1970. 143 oldal, + melléklet

Szerkesztői előszó

A kézirat szerkezetén nem változtattunk. Csupán egy-két ponton alakítottuk a ma érvényes helyesírási szabályok szerint és a mellékelt gazdag fényképanyagból válogattunk.

A kézirat sajtó alá előkészítésében Csuri Szandra segített.

Rövidítésjegyzék:

adm. = adminisztrátor, plébániai kormányzó

k. = káplán

n.t. = nagytiszteletű

pl. = plébános

rk. = római katolikus

sz. = szent

t. = tisztelendő

A szerző, Fekete János a forrásokban előforduló szövegeket lefordította magyarra.

A 82. oldalon olvasható „binandi facultas” napi kétszeri misézési engedélyt jelent.

A 108. oldalon olvasható „naevo aliquo implicitus” jelentése: saját hibája miatt.

Barna Gábor